TIJD Schrift

nummer 73, september 1999

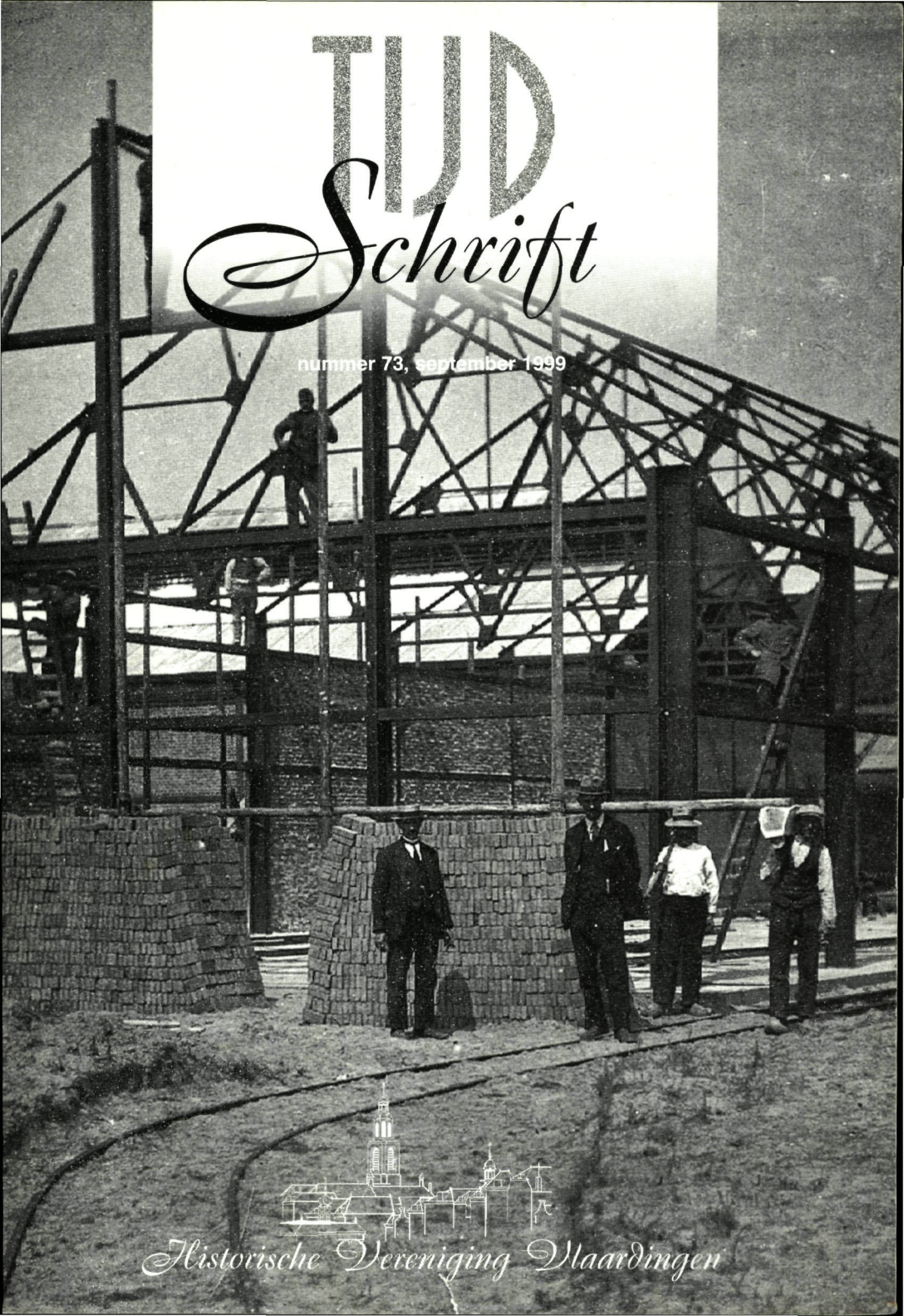

Historische Vereniging Vlaardingen

Colofon

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt *f* 35,00 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar *f* 25, te voldoen per acceptgirokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. H.C. Verloop

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Adres ledenactiviteiten:
Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Adres losse verkoop publicaties:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CD Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette, bij voorkeur in WordPerfect voor Apple Macintosh of WP in MS-DOS formaat.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Redactioneel	3
Honderd jaar bouwen op Maat - *L.M. en C. Maat*	5
'Gereformeerde Gezindte' in Vlaardingen - *W.J. v.d. Vlis*	19
Weet u het nog? - *W.C. den Breems*	27
Open Monumentendag 1999	31
Omroep Vlaardingen	32
Oproepen	33
Boekbespreking	34
Ledenactiviteiten	35
Aan het Emaus achter de molen	37

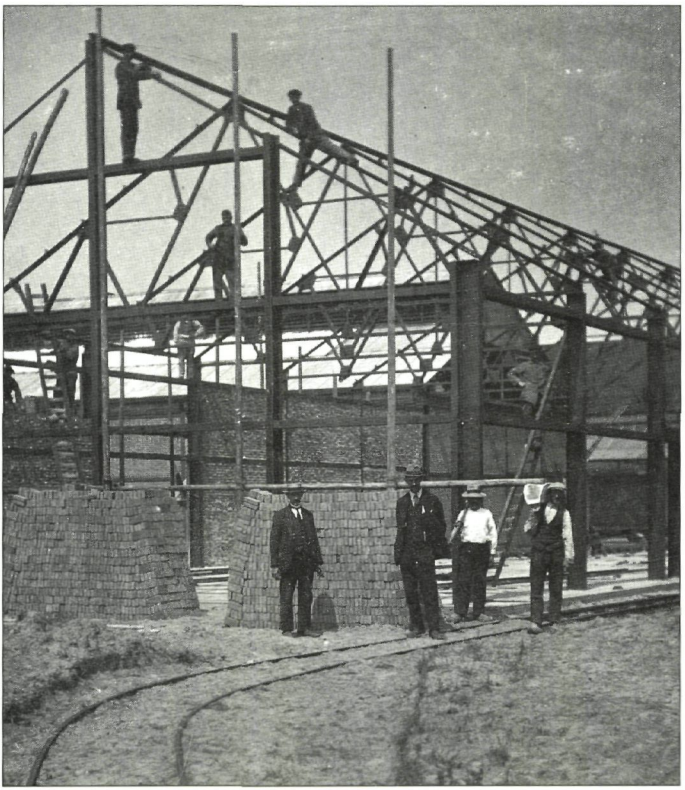

De bouw van een van de fabrieken van Lever's Zeep Maatschappij werd verricht door aannnemer Leendert Maat, links op de foto. Naast hem zijn zoon Teunis. (Foto: L.M. en C. Maat)

MAKELAARDIJ DE WITTE BV SCHIEDAMSEWEG 26 3134 BL VLAARDINGEN TELEFOON 010 4343844

heto
schoonmaakbedrijf b.v.

J.H. van 't Wout

Kon. Wilhelminahaven Nz. 1
3134 KE Vlaardingen

Tel.: (010) 435 51 66
Fax: (010) 435 04 76

- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- ONDERHOUD
- GROND- EN KABELWERK
- RIOLERING- EN STRAATWERK

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv

James Wattweg 26
Postbus 136
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844
Fax 010 - 4602603

Redactioneel

Dé gebeurtenis van deze zomer was natuurlijk de zonsverduistering. Zeker voor wie die, zoals ondergetekende, in al zijn volledigheid heeft meegemaakt. Plotsklaps overvalt je een grote duisternis, een indrukwekkend natuurverschijnsel dat je een groot besef van nietigheid geeft. Wat is een mens nu helemaal, afgezet tegen de grootsheid van het heelal. Als houvast in het bestaan en in het zoeken naar een verklaring van het ontstaan van de wereld om ons heen en alles daarbuiten, heeft de mens sinds onheugelijke tijden allerlei goden vereerd. De belangrijkste godsdienstige stroming in de westerse wereld is die van het christendom, waarbij één God, als almachtige schepper en bestuurder van hemel en aarde wordt gezien. Die God heeft het zo goed voor met de mensheid dat Hij zijn Zoon naar de aarde heeft gestuurd om als zondebok voor de mensen te dienen. Helaas hebben de beminde gelovigen de boodschap niet altijd even goed begrepen en hebben zij, in plaats van in vrede en harmonie met elkaar te leven, over allerlei grote en kleine zaken ruzie gemaakt. Dat heeft via een groot aantal scheuringen en afscheidingen geleid tot tot een bonte verzameling kerkgenootschappen, die zich waarschijnlijk allemaal als de 'ware kerk' beschouwen. Het is de vraag of God daar allemaal wel zo blij mee is. In feite is de ontwikkeling die Wim van der Vlis beschrijft over het ontstaan van de Gereformeerde Gezindte diep treurig. Maar wel verhelderend. In het komende Historisch Jaarboek zal overigens een artikel verschijnen over de tegengestelde gang van zaken: het 'Samen-op-weg' proces van de Nederlandse Hervormde, Gereformeerde en Lutherse Kerken.

Het hoofdartikel is iets geheel anders: de geschiedenis van bouwbedrijf Maat. Dit verhaal is ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het bedrijf als apart boekwerk uitgegeven, maar in een beperkte oplage alleen aan genodigden ter hand gesteld. De auteurs (en de redactie van Tijd-Schrift) vonden het verhaal echter waard aan een breder publiek bekend gemaakt te worden. Vandaar publikatie in dit Tijd-Schrift.

Verder bevat deze aflevering uiteraard weer de bekende vaste rubrieken en een aankondiging van Open Monumentendag 1999. Toch weer ruimschoots genoeg voor enkele uren lees- en kijkplezier, dunkt mij.

Eric van Rongen, eindredacteur

In je stoutste dromen... is niets onmogelijk

Stout
GRAFISCHE DIENSTVERLENING

A. Hoogvlietstraat 6
3134 CC Vlaardingen
Tel. 010-2480603
Fax 010-4344878
E-mail: info@stout.nu
http://www.stout.nu

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35
Vlaardingen
tel. (010) 4358822
fax (010) 4349574

15 september 1999
D(IKKE VAN DALE)-Day!
Profiteer van de intekenkorting
van **VEERTIG** gulden:
hfl. **299,00**
(Reserveren kan nog tot 1 sept.)

Honderd jaar bouwen op Maat

Leen en Cor Maat

De oorsprong van het geslacht Maat in Vlaardingen stamt in ieder geval minstens uit de tijd van de tachtigjarige oorlog, toen ook Vlaardingen door de Spanjaarden was bezet. De oorsprong van de vele families Maat, die nu meestal geen directe familie van elkaar meer zijn, ligt in 1590 toen Arie Maet Azn werd geboren, nog gespeld met AE. Dat was dus zestien jaar na 1574, het jaar dat de Spanjaarden uit Vlaardingen zijn verdreven en de gemeente totaal verwoest en platgebrand werd achtergelaten.

Onze stamvader is dus geboren in een periode dat de gemeente weer moest worden opgebouwd, want vier jaar daarvoor, op 1 november 1570, was Vlaardingen en een groot gebied landinwaarts ook nog eens getroffen door een grote stormvloed, de Allerheiligenvloed genoemd. We mogen stellen dat ons voorgeslacht al opbouwers genoemd mochten worden.

Uit deze Arie Maet werden twee zonen geboren, Leendert in 1648 en Pieter in 1650. Via Pieter komen in 1702 Leendert en in 1731 weer Pieter, van wie de achternaam dan als 'Maat' wordt geschreven in het geboorteregister.

In 1759 wordt er weer een Pieter geboren, in 1798 gaat de stamreeks verder met Teunis, in 1829 weer een Teunis en dan wordt in 1870 uiteindelijk de grondlegger van het huidige bouwbedrijf Maat BV, Leendert Maat, geboren in de Havenstraat, die toen nog Achterstraat heette.

Het Vlaardingen van die tijd stond, anders dan in onze tijd, om milieutechnische redenen nogal in een kwalijke reuk. De binnenhaventjes Waal en Biersloot werden door intensief gebruik steeds meer open riolen, als gevolg waarvan in die tijd regelmatig cholera epidemieën voorkwamen.

Het gemeentebestuur besloot toen in 1869 de Waal te dempen, maar pas in 1892 gebeurde hetzelfde met de Biersloot. Aangezien het werkterrein van vader Teunis aan de Biersloot lag, werden de ouders van Leendert beiden door een nieuwe uitbraak van cholera

getroffen. Vader Teunis stierf daaraan op 9 mei en moeder Engeltje van der Wel op 21 mei 1879.

Vanaf die tijd werden de broers Engel, Hendrik, Leendert en Teunis in het Weeshuis in Vlaardingen opgenomen, waar zij onder een zeer streng regime werden grootgebracht. Nog maar tien jaar oud stond Leendert in de boeken van het Weeshuis al ingeschreven als leerling timmerman. Op twintigjarige leeftijd wordt hij uitgeschreven. Hij krijgt dan een spaarbankboekje mee met een bedrag van *f* 276,60. Hij wordt opgevangen door zijn vijf jaar oudere broer Engel, wiens naam al aangeeft dat hij de eerstkomende jaren zowel zijn beschermeling als voogd zal zijn.

In de laatste jaren van zijn weeshuisperiode werkt Leendert als timmerman bij de woningbouw in Rotterdam, waarnaar hij dagelijks heen en weer moet lopen. 's Avonds bezoekt hij daarnaast ook nog eens de nijverheidsschool.

De oprichter van bouwbedrijf L. Maat & Zonen, Leendert Maat (1870-1959). (Foto: auteur)

Voor een volwassen timmerman was er vanaf 1890 ook in Vlaardingen, waar zich steeds meer industrie ging vestigen, geen gebrek aan werk. In het gebied aan de oostzijde van de Oude Haven, 'Het Land' genoemd, werd toen veel gebouwd. Aan de Schiedamseweg en het Verploegh Chasséplein grote villa's, en in de aangrenzende straten mooie eengezinswoningen, waar hij aan meewerkt.

Begin 1893, op 22-jarige leeftijd, leert hij Plonia Maria Drop kennen, met wie hij 4 oktober van dat jaar trouwt. Zij gaan wonen in een huis op de Markt, door oude Vlaardingers uit die tijd toen nog 'Kerkhof' genoemd, waar tot kort voor die tijd nog begraven werd. Hun eerste kind, zoon Teunis, wordt daar 12 augustus 1895 geboren.

In datzelfde jaar zet hij ook de eerste schreden naar het op eigen benen staan, eerst nog in dienst van de aannemer Jac. Zonneveld. Deze vraagt 24 januari 1895 een perceel grond in erfpacht, in de Callenburgstraat / hoek Emmastraat, van

12 x 25 meter. Nog tijdens de bouw, 10 oktober 1895, koopt Leendert de in aanbouw zijnde woning en werkplaats van Zonneveld voor *f* 1.500,-. Zij verhuizen dan 4 november 1896 van de Markt naar de Callenburgstraat, waar in de daaropvolgende jaren hun dochters Pietertje, Engeltje en zoon Alexander worden geboren.

De woning en werkplaats aan de Callenburgstraat 7 en 9 waar Leen Maat vanaf 1898 zijn bedrijf uitoefende. (Foto: auteur)

Tot eind 1898 werkt Leendert in hoofdzaak nog voor Zonneveld in onderaanneming. Daarna werkt hij als zelfstandig aannemer. De exacte datum van zijn vestiging als zelfstandige is niet op de dag precies bekend, omdat toen nog geen wetgeving bestond om voor jezelf te kunnen beginnen als zelfstandig aannemer.

In vele persberichten in de loop der jaren wordt er wel over die datum geschreven. Het Rotterdams Nieuwsblad en de Nieuwe Vlaardingse Courant van resp. 25 en 28 april 1953 schrijven in hun verslaggeving over de bouw van zaal Muzanda: "Bij het plaatsen van de laatste stalen spant op 24 april 1953, in bijzijn van vele genodigden waaronder wethouder T. de Bruyn, moet dat speciaal voor de 83-jarige heer L. Maat een hoogtepunt geweest zijn, de man die 55 jaar daarvoor de huidige firma L. Maat en zonen stichtte." En in het Rotterdams Nieuwsblad van 14 februari 1958: "Bij het slaan van de eerste paal voor 3 flats tussen de Bachstraat en de Mahlerstraat in bijzijn van wethouder T. de Bruyn, sprak deze over

de durf en moed van de heren Maat in een wat moeilijker periode en denkend aan het 60-jarig bestaan aan het eind van het jaar." Daarmee is de datum dat Leendert Maat voor zichzelf begon voldoende getraceerd.

De eerste jaren na 1898 heeft hij veel steun van zijn broer Engel gehad als hypotheekverstrekker, want diens naam komt dan eveneens voor in de erfpachtakten voor grondaanvraag. Dat is ook het geval wanneer zij samen op 11 juni 1901 een stuk grond in eeuwigdurende erfpacht aanvragen in de Emmastraat, voor de bouw van twee panden met twee beneden- en twee bovenwoningen. Op 19 juli 1901 wordt daarvoor goedkeuring verstrekt. De achterliggende gedachte daarbij is, dat hij door ruimtegebrek in de Callenburgstraat voor het gezin meer ruimte wil hebben. Voor het jaar voorbij is, wordt met de bouw van de woningen begonnen en wanneer deze in 1902 gereed zijn verhuist het gezin naar de bovenwoning Emmastraat 107a. Dat wordt het adres van waaruit jaar na jaar de bouwaktiviteiten zouden toenemen, ook nu nog!

Het aantal nieuwbouwprojecten neemt na 1902 zo snel toe, dat ook de werkplaats in de Callenburgstraat te klein wordt. Daarom vraagt hij 24 juni 1915 vergunning om de benedenwoning Emmastraat 107 te verbouwen tot timmerwerkplaats, en die vergunning wordt al op 17 juli 1915 verleend.

Dat dit hoognodig was, bewijst een opsomming van enkele opdrachten en bouwen voor eigen rekening. Dat is in de eerste

Het woningencomplex op de hoek van de Julianasingel en de Hogelaan, gebouwd in de jaren twintig. (Foto: auteur)

plaats, in samenwerking met Jac. Zonneveld, van 1902-1904 de Pieter Verkadestraat. Die straat heeft op voorstel van Leendert Maat zijn naam gekregen. Als weesjongen hoorde hij namelijk over de grote verdiensten van Pieter Verkade, o.a. als gemeentesecretaris van Vlaardingen en notaris.

Behalve in de Emmastraat en de Pieter Verkadestraat bouwde hij ook regelmatig in opdracht van particulieren een eengezinswoning. Op de Hogelaan bouwde hij zes grotere woningen en aan de Julianasingel voor eigen rekening met zijn vriend en architect Maarleveld zes etagepanden. Zelf is hij eind jaren '20 in de benedenwoning Julianasingel / hoek Hogelaan gaan wonen.

Wat later komen er ook opdrachten van de zich verder ontwikkelende industrie in Vlaardingen. Augustus 1912 voor Smit Internationale sleepdienst een woonhuis en pakhuis aan de Koningin Wilhelminahaven. December 1912 aan de Markt-Maassluissedijk een pakhuis voor distilleerderij Van Toor. En de belangrijkste en jarenlang doorlopende opdracht krijgt hij eveneens in 1912, via architect Maarleveld, van de Engelse Lord Lever, voor de bouw van een zeepfabriek. Lever kocht al in 1904 de grond, maar wist toen niet dat hij daar niet direct kon bouwen omdat het moerasachtig gebied was, toen nog bekend als het Boonebos. Het terrein moest eerst bouwrijp gemaakt worden door ontbossing, ophoging en jarenlang laten inklinken. Begin 1913 gaan Maarleveld en Maat naar Port Sunlight in Engeland, om de daar al jarenlang in bedrijf zijnde zeepfabriek te bestuderen en de aanpak voor de bouw in Vlaardingen met het management te bespreken. Na alle voorbereidingen wordt 10 november 1913 dan de eerste paal geslagen voor de bekende Sunlight-zeepfabriek. In de loop der jaren volgen de Vim-, Luxtoiletzeep- en Radionfabrieken en kantoor- en laboratoriumgebouwen. Dit alles in een periode van 17 jaar, waarin er dan meer dan duizend mensen zullen werken.

Gelukkig krijgt hij van zijn zoons Teunis en Alexander intussen een hoop steun bij het vele werk. Het duurt dan ook niet lang, of het bedrijf aannemer L. Maat wordt in 1932 omgezet in firma L. Maat en zonen, waardoor het een breder fundament krijgt. De timmerwerkplaats wordt uitgebreid met de achterliggende opslag-

plaats waarboven een houtzolder was gebouwd, en de naastgelegen woning Emmastraat 105 met tuin worden omgebouwd tot metselaarswerkplaats en opslagruimte. Aan het bedrijf is toen ook een hout- en triplexhandel toegevoegd, waarvoor in advertenties in het Vlaardings Nieuws- en Advertentieblad wordt geadverteerd, onder meer met grote platen triplex voor 39 cent per stuk. Wegens ruimtegebrek worden in het Westnieuwland en Rijkestraat ook pakhuizen voor opslag in gebruik genomen.

Woningen in de Röntgenstraat, gebouwd in 1933. (Foto: auteur)

Vanaf die tijd worden, tot even na het uitbreken van de oorlog in 1940, in eigen beheer honderden woningen gebouwd voor de verkoop. Eerst in de Vettenoordse polder en Vlaardinger-Ambacht; vanaf 1938 in de Indische buurt. Ook is er veel werk van de Rijksgebouwendienst in Vlaardingen en omgeving, o.a. aan de Technische Hogeschool in Delft. Alle ramen en kozijnen e.d. worden in de toen uitgebreide machinale werkplaats zelf gemaakt. Ook was er vanaf de oprichting een onderhoudsafdeling, die van kleinschalig in 1940 was uitgegroeid tot een afdeling met vele vaste klanten waarvoor 25 timmerlieden en metselaars in dienst waren, van wie velen hun 25 en sommigen hun 40 jarig jubileum haalen. Hieruit mag blijken dat het bedrijf zich in de moeilijke vooroorlogse crisisjaren weet staande te houden. Naast het vele werk in zijn bedrijf vindt Leendert Maat ook nog tijd voor sociaal maatschappelijk werk, o.a. in het toenmalige crisiscomité voor hulpbe-

hoevenden en al van voor de eeuwwisseling bij de brandweer, waar hij als ondercommandant afzwaait. Ook het brandweerbloed wordt door zijn zoon Teunis en kleinzoon Cornelis voortgezet. Beiden zullen zij in dezelfde rangen als Leendert hun loopbaan na ruim 36 jaar afsluiten.

1940 - 1945

Het uitbreken van de oorlog op 10 mei 1940 brengt voor het bedrijf een aanpassing van de situatie van dat moment. Eerst wordt het personeel in verband met de onzekere toestand naar huis gestuurd en een uur later moet iedereen zo snel mogelijk weer terugkomen. In verband met het in werking treden van het rampenplan in tijd van nood en calamiteiten krijgt de firma Maat van de gemeente opdracht direct het scholencomplex aan de Nieuwe Kerkstraat / Cornelis Houtmanstraat tot noodhospitaal om te bouwen. Zo verandert de gang van zaken voor het bedrijf van de ene op de andere dag en komt alles op een laag pitje te staan. Alleen verbouw- en onderhoudswerk gaat nog mondjesmaat door. Aan het begin van de oorlog stopt een van de vaste klanten van de firma Maat met het bedrijf: de bekende haringrederij IJzermans, gevestigd aan de Oosthavenkade en tussen de Maasstraat en de Oosterstraat. De firma Maat heeft toen alle bedrijfsgebouwen van de firma IJzermans gekocht. Sommige van de pakhuizen worden gesloopt en al het materiaal wordt weer voor hergebruik geschikt gemaakt. Het hout wordt schoon en spijkervrij gemaakt en de stenen gebikt. Andere panden worden verbouwd tot een levensmiddelen grossierderij, vier woningen en werkplaatsen voor enkele kleine bedrijven. De firma Maat kan in de wantenloods en boetzolder en nog een open terrein uitbreiding van het eigen bedrijf realiseren.

Zo gaat het door met improviseren tot het eind van de oorlog, 5 mei 1945. Aan het eind van die dag krijgt de firma Maat een totaal onverwachte bijzondere opdracht, die in de praktijk zowel voor de firma als voor het personeel wel eens problemen oplevert. De opdracht komt van het die dag in werking tredende Commissariaat Noodvoorziening en Militair Gezag voor de bouw van een interneringskamp en sloop van de voormalige Duitse luchtafweerstellingen aan de Broekweg en de Kethelweg en de in

de oorlog gemetselde beschermmuren om de opslagtanks van de Matex. Het is enerzijds een eervolle en anderzijds een bizarre opdracht, omdat naast het eigen personeel, naar Duits voorbeeld, een groot aantal gevangen genomen NSB'ers en collaborateurs aan het werk gezet moeten worden. Dat gaf nogal eens conflictsituaties, omdat een gevangene wel eens hulp vroeg aan een bekende legale werknemer, die dan vervolgens beiden bestraft werden. Na een aantal jaren kwam het interneringskamp 'De Vergulde Hand' weer vrij. Het heeft daarna nog 15 à 20 jaar dienst gedaan als industriepark.

Na 1945

Het normale leven gaat zich daarna langzaam hervinden, ook in het bouwbedrijf. In 1947 is de firma Maat de laagste inschrijver voor de bouw van 27 woningen in de Brederostraat voor de woningbouwvereniging Patrimonium, onder architectuur van M.C.A. Meischke en J. Snijders. In het door Klaas Kornaat geschreven boek 'Bouwen aan de stad van morgen' voor deze woningstichting schrijft hij: "Materiaal was nauwelijks voorhanden en de firma L. Maat en zn. moest alle zeilen bijzetten om de bouw rond te krijgen." Waarmee gezegd is hoe moelijk het bouwen de eerste jaren na de oorlog weer op gang kwam. Maar een jaar later ging het al beter. Een bouwcombinatie bestaande uit de firma Zwolsman uit Den Haag, Thunis uit Haarlem, Kuipers uit Schiedam en Both en Maat uit Vlaardingen krijgen van de Shell opdracht voor de bouw van bijna vierhonderd personeelswoningen aan het Mendelssohnplein onder leiding van een van de toen meest bekende architecten van Nederland, Jan Wils, de architect van het nu tot monument verklaarde

ZATERDAG 25 APRIL 1953

VLAARDINGEN

Hoofdagentschap: Smalle Havenstraat 1, tel. 3220, hoek Westhavenkade

Bouw feestzaal in de Babberspolder heeft hoogste punt bereikt

Het was een plechtig moment, toen Vrijdagmiddag in bijzijn van de 83-jarige heer L. Maat en zijn beide zoons, voorts de heer T. de Bruyn, wethouder van stadsontwikkeling en -uitbreiding, en andere genodigden, de laatste stalen kapspant, getooid met de driekleuren van Nederland en Vlaardin-

„Buiten aanzicht van *de feestzaal in de Babberspolder*

velen, die niet laag aangeslagen mag worden.

Ook als werkverschaffing, op een moeilijk tijdstip in de bouwnijverheid, en als product van particulier initiatief achtte

De bouw van feestzal Muzanda aan de Hyacinthstraat in 1953. Het bereiken van het hoogste punt was aanleiding voor een nieuwsbericht. (Foto: auteur)

Olympisch Stadion van Amsterdam. Daar werden de gas- en waterleidingen zelfs, als eerste project in Nederland, prefab op het werk aangevoerd.

Vanaf die tijd komen er weer steeds meer opdrachten. De firma Maat gaat ook weer voor eigen rekening woningen bouwen voor de verkoop en heeft daarmee een belangrijk aandeel in de naoorlogse opbouw van Vlaardingen. Door de geweldige expansie van de olie-industrie worden vele honderden arbeiders uit het hele land aangetrokken, waarvoor woningen moesten komen. Na het Mendelssohnplein bouwt Maat in 1950-1954 aan de Kethelweg, Van Hogendorplaan, Rozenlaan, Van Linden van den Heuvellsingel en Goudsesingel. Met als sluitstuk voor eigen rekening in de Hyacinthstraat / Goudsesingel de feestzaal Muzanda met plaats voor driehonderd personen, die 14 januari 1954 wordt geopend. Aan deze zaal wordt vijf jaar later, op 15 mei 1959, het café-restaurant 'De Serre' toegevoegd, waarvan de exploitatie eveneens in eigen hand wordt genomen. In datzelfde jaar, 1 december 1959, overlijdt Leendert Maat, de oprichter van de firma, op 89-jarige leeftijd. Met recht mag men zeggen dat hij, vanuit een moeilijke jeugd, maar stammend uit een vele eeuwen oud Vlaardings geslacht, heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van Vlaardingen. Zijn zonen, Teunis en Alexander, zetten het bedrijf op dezelfde wijze voort en bouwen in de Vettenoordse polder en de Westwijk vele honderden woningen en bedrijfsgebouwen. Twee objecten die in die periode gebouwd zijn mogen speciaal vermeld worden: een flatgebouw met vijftig luxe tweekamerwoningen voor onvolledige gezinnen in de Jacoba van Beierenstraat en een flatgebouw aan het Verploegh Chasséplein met zes woningen en vijf garages. In beide gevallen spreekt wethouder T. de Bruyn bij het slaan van de eerste paal waarderende woorden aan het adres van de heren Maat voor deze speciale voorzieningen waarmee zij de Vlaardingse gemeenschap een grote dienst bewijzen.

Het flatgebouw aan het Verploegh Chasséplein werd gebouwd in 1956. (Foto: auteur)

Voor kopieën (ook in KLEUR) moet je naast de molen zijn!

maandag t/m vrijdag
van 09.00 - 17.30 uur

DRUKKERIJ A. OUWENDIJK & ZN. offsetdruk - sneldruk - copyshop - fotoservice

Kortedijk 16-a 3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322*
Telefax (010) 435 3205
(avond/weekend (010) 434 2474
of b.g.g. (06-55) 532 655)
E-mail ouwendijk@dsv.nl
Internet www.dsv.nl/~ouwendyk

P.A. van der KOOIJ

Vlaardingen: Showroom, Kethelweg 24,
telefoon (010) 434 07 22

ECHTE VLAARDINGERS KOPEN HUN TAPIJT BIJ:

Hofman stoffering

Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073

EEN UITERST BETROUWBAAR EN VAKKUNDIG ADRES

TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL - ZONWERING - BEHANG

Enkele jaren na het overlijden van de oprichter van het bedrijf breekt de tijd al weer aan dat de tweede generatie de leeftijd heeft bereikt om de fakkel aan de derde generatie over te dragen. Het zijn de twee zonen van Teunis die zich daarvoor aandienen en ontslag nemen bij hun werkgevers: Leendert die als bouwkundige werkt bij Unilever, en Cornelis die bij Van Eesteren werkvoorbereider is. Zij zullen zich in de aanloopperiode naar het overnemen van het bedrijf inzetten voor de uitvoering van de bouw van honderdvijfenveertig eengezinswoningen in plan 'Rugge' in Brielle. In augustus 1963, wanneer de bouw halverwege is, trekt Leendert zich, voor hij contractueel gebonden is aan het bedrijf, alsnog terug om weer terug te keren naar Unilever. In september 1963, wanneer firmant Alexander het bedrijf verlaat, bestaat de directie van de firma Maat uit Teunis en Cornelis Maat. Het is een periode dat de economische omstandigheden zich verslechteren.

Wanneer Brielle is afgebouwd wordt in Vlaardingen in 1965 begonnen aan de bouw van zestig flatwoningen in vijf blokjes van twaalf woningen in de Roemer Visscherstraat. Wanneer daarvan drie blokjes, dus zesendertig woningen, gereed zijn, slaat de economische depressie toe. Van de zesendertig woningen zijn er twintig verkocht en bewoond, maar het derde blokje van twaalf woningen blijft meer dan 1,5 jaar onverkocht en leeg staan. Oorzaak daarvan is dat de rente is gestegen tot het hoogste percentage van deze eeuw, namelijk 13%. Het hoeft geen betoog dat de firma Maat toen heeft gebalanceerd op de rand van de bekende afgrond. Alleen door de solide ondergrond van Teunis, en de vechtlust van Cornelis, die zich door zijn echtgenote Maatje enorm gestimuleerd voelt, weet het bedrijf zich staande te houden. En met medewerking van de toenmalige wethouder Teun de Bruyn, via wiens bemiddeling er premie op de zesendertig nog op te leveren woningen komt, kunnen deze alsnog verkocht worden. Maar dan is het intussen wel 1968-1969 geworden. Vanaf deze tijd houdt het bedrijf zich in hoofdzaak bezig met werk in opdracht, zoals voor enkele grote bedrijven als Unilever en het Gemeentelijk Woningbedrijf Vlaardingen.

In 1969 breekt voor Cornelis een nog moeilijker periode aan, wanneer op 4 oktober zijn vader Teunis Maat komt te overlijden, zodat hij als enige werkende firmant overblijft naast zijn moeder

J.M. Maat-de Bruyn als stille firmant. Nadat deze op 17 juni 1971 daarvan afstand heeft gedaan, heeft de firma L. Maat en zn. een éénhoofdige leiding. Omdat de naam in de praktijk niet meer de werkelijkheid dekt, wordt 14 november 1975 de naam veranderd in 'Aannemingsbedrijf C. Maat B.V.'.

In die periode is de conjunctuur zich intussen zodanig aan het herstellen dat er steeds meer opdrachten binnenkomen. En met die opdrachten is er weer meer armslag voor Cornelis, daarbij gesteund door zijn echtgenote Maatje Maat-Dijkshoorn, die vanaf 1973 voor 25 uur per week naast haar huishoudelijke taak een deel van de administratie voor haar rekening neemt.

Met een aantal Vlaardingse collega's heeft Cornelis zich ook verenigd in een Vlaardingse bouwcombinatie om sterk te staan tegenover de concurrenten. De reden is dat er binnen de gemeente Vlaardingen steeds meer vroeg-naoorlogse woningbouw uit het gemeentelijk woningbezit gerenoveerd moeten worden. Gezamelijk hebben zij al vele honderden woningen mogen aanpassen aan de huidige tijd, o.a. in de West- en Oostwijk en de Van Beethovensingel.

Ook specialistisch werk wordt uitgevoerd, als in maart 1982 bij Unilever een laboratoriumgebouwtje verplaatst moet worden. Nadat om het gebouwtje een stalen constructie aangebracht is tillen twee van de grootste toen beschikbare 200 tons kranen het compleet met inventaris op een dieplader met 64 wielen en ver-

In 1982 werd op het terrein van Unilever een compleet gebouw met inventaris in zijn geheel door middel van 64 wielen verplaatst. (Foto: auteur)

plaatsen het naar de nieuwe locatie. Na enkele dagen kan het werk in de testwerkplaats tussen laboratoriumonderzoek en de productie in de fabriek weer worden voortgezet.

Was het zo dat tot in de jaren zeventig het werkterrein zich in hoofdzaak binnen Vlaardingen bevond, in de jaren daarna breidt het zich steeds verder uit, in vele gemeenten buiten Vlaardingen. Waarmee is aangegeven dat het bedrijf zich steeds meer expandeert en dat het goed uitkomt dat de drie zonen van Cornelis: Albert, Hans en Jacco Maat, zich als vierde generatie aandienen en na hun opleiding bij hun vader in het bedrijf gaan werken. Dat leidt er toe dat 20 oktober 1992 een splitsing van het bedrijf plaatsvond in 'C. Maat beheer B.V.' en 'Aannemingsbedrijf C. Maat B.V.', met toegevoegde directeuren / aandeelhouders Albert, Hans en Jacco Maat. Zodat nu het hele gezin van Cornelis -dus vader, moeder en de drie zoons- in het bedrijf werkzaam zijn.

Door de steeds verder gaande ontwikkeling van het bedrijf ontstaat in de loop der jaren steeds meer ruimtegebrek in de panden Emmastraat 105 en 107, vooral ook aan kantoorruimte. De bovenwoningen van beide panden, die voor 1960 nog bewoond waren door firmanten, worden daarna tot kantoorruimte ingericht. Eveneens wordt de mechanische administratie regelmatig aangepast aan de eisen van de tijd: van één computer tot een netwerk en zelfs tot en met internet. Voorts worden twee aangrenzende panden aangekocht, zodat de totale bedrijfsruimte bestaat uit Emmastraat 103 t/m 109.

Wat ook en vooral de laatste twintig jaar in de bouwnijverheid aan de orde komt, is een nieuw probleem dat deze eeuw is ontstaan. Eén van de grote architecten en publicisten op ons vakgebied was J.J. Vriend, die in een van zijn boeken 'Architectuur van deze eeuw' in 1959 daarover het volgende schreef: "Het bouwen werd voor opgaven gesteld die de architect uit vroeger eeuwen nooit gekend had of zelfs maar vermoed zou kunnen hebben. De mechanische expansie drong door op alle gebieden van het leven. Naast de architect, in wie sedert eeuwen de kunstzinnige bouwer en constructeur verenigd waren, stelde zich de nuchter rekenende ingenieur, vertrouwd met de theorie van staalbouw en het materiaalonderzoek, en later het gewapend beton."

De problemen die Vriend dus veertig jaar geleden al beschreef over het gebruik van beton in de bouw, zijn in onze tijd steeds meer in één woord samen te vatten, namelijk: 'betonrot'. Het is dus begrijpelijk dat daarvoor in de bouw een nieuw bedrijfsonderdeel is ontstaan met een eigen status, betonrenovatie. Daar is door bouwbedrijf Maat op ingehaakt door de oprichting van een betonrenovatiebedrijf. Als nieuw onderdeel van het bedrijf is vanaf 1 oktober 1994 'Betonrenovatie Maat B.V.' werkzaam, in hoofdzaak in zuidwest en midden Nederland.

De huidige bedrijfspanden en bedrijfsauto's aan de Emmastraat. (Foto: auteur)

Het Aannemingsbedrijf C. Maat B.V. blijft echter de boventoon voeren en is ook nu weer bij het honderd-jarig jubileum aan uitbreiding toe, zowel bij het technisch als uitvoerend personeel, om het groeiende aantal opdrachten uit te kunnen voeren.
Terwijl Cornelis Maat zich alleen nog met het financiële en administratieve werk bezighoudt en voor de werkgeversorganisatie N.V.O.B., waarvoor hij net als zijn voorgangers jarenlang in de plaatselijke afdeling bestuursfuncties bekleed en als Bouwbemiddelaar zich voor Zuid Holland inzet, gaan de zoons Albert, Hans en Jacco met volle inzet door om het bedrijf naar een volgend jubileum en, wie weet, een vijfde generatie Maat toe te leiden.

Met het bovenstaande is honderd jaar bouwgeschiedenis beschreven van een bedrijf dat door een Vlaardingse weesjongen vanuit een moeilijke startpositie met veel doorzettingsvermogen tot stand kwam en dat door de drie volgende generaties werd uitgebouwd.
Met recht kan daarom nu, in dubbele betekenis gezegd worden: "Honderd jaar bouwen op Maat!"

De 'Gereformeerde Gezindte' in Vlaardingen

W.J. van der Vlis

Wat moeten we eigenlijk verstaan onder de 'Gereformeerde Gezindte'? Kort gezegd zijn dat met elkaar de kerken en stromingen die voortgekomen zijn uit de Nederlandse Hervormde Kerk, onder meer door middel van de Afscheiding en de Doleantie, en die de naam 'Gereformeerd' dragen. We zullen ons beperken tot de volgende zes landelijke hoofdstromingen in volgorde van hun ontstaan:

1. **Christelijke Gereformeerde Kerk (1869)**
2. **Gereformeerde Kerk (1892)**
3. **Gereformeerde Bond (1906)**
4. **Gereformeerde Gemeente (1907)**
5. **Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) (1944)**
6. **Nederlands Gereformeerde Kerk (1969)**

Bovengenoemde kerken zijn deels ontstaan door afsplitsingen (Afscheiding, Doleantie enz.), deels door samengaan.

De Afscheiding van 1834

De leer van de Nederlands Hervormde Kerk was in de 19e eeuw steeds vrijzinniger geworden, maar in toenemende mate kwam hiertegen verzet. Ds. De Cock van Ulrum riep daarom op tot reformatie. Hij schreef diverse verweerschriften en werd daarom geschorst en afgezet als predikant. In 1834 scheidde hij, met zijn gemeente, zich af van de Nederlandse Hervormde Kerk.

Ook in Vlaardingen begonnen in datzelfde jaar de eerste kerkleden zich af te scheiden en dat proces ging zo 15 jaar door. In de loop van die jaren maakten zich vele individuen en gezinnen los van de Nederlandse Hervormde Kerk, maar zij gingen geen nieuw kerkverband aan. Sommigen gingen ter kerke in Schiedam, waar al vroeg een Afgescheiden Kerk was. Anderen bezochten zogenoemde conventikels, dat zijn groepjes die door 'oefenaars' werden

gesticht. Deze oefenaars waren doorgaans ongeletterde mensen, die op overdreven vrome manier meer over zichzelf spraken dan over de bijbel.

Op aandringen van de Classis Rotterdam [1] besloten de uitgetredenen zich te hergroeperen en tot stichting van een kerk in Vlaardingen over te gaan. Op 30 november 1848 kwamen de Vlaardingse uitgetredenen in een vergadering bijeen. Men sprak met elkaar over de noodzaak om weer tot een normaal kerkelijk leven te komen. Op zondag 10 december 1848 werd de eerste kerkdienst gehouden, maar nog zonder ambtsdragers. Op donderdag 14 december hielden de kerkleden een vergadering en werden ouderlingen en diakenen gekozen. Op zondag 5 februari 1849 werden deze in het ambt bevestigd en werd het Heilig Avondmaal gevierd. Men noemde zich de Christelijke Afgescheiden Gemeente. Het ledental van deze gemeente groeide gestadig.

1. Het ontstaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk

Op de synode van Middelburg in 1869 [2] van de Christelijke Afgescheiden Gemeenten werd besloten tot vereniging met de 'Kruisgemeenten' en verder met wat losse groepjes afgescheidenen. De officiële naam van de Kruisgemeenten, die ook afkomstig waren uit de Afscheiding, was 'Gereformeerde Kerken onder het Kruis'. Deze kerken hadden nooit aan Koning Willem I om erkenning willen vragen, want deze kon alleen worden verkregen als men afzag van de naam 'Gereformeerd'. Bovendien moesten de namen van alle kerkleden worden opgegeven bij de politie. Dikwijls werden hun diensten met de blanke sabel uit elkaar gejaagd. De overheid beriep zich daarbij op een wet uit de Franse tijd, de Napoleontische Code.

Na de Synode van Middelburg in 1869 ging de verenigde kerk verder onder de naam 'Christelijke Gereformeerde Kerk'. Zie voor deze kerk in Vlaardingen verder bij punt 2.

De Doleantie

Na de Afscheiding was er nog altijd onrust in de Nederlandse Hervormde Kerk. De vrijzinnigen roerden zich overal. Ook Vlaarding-

en, hoewel overwegend orthodox, had een vrijzinnige predikant, Ds. Riem. Uit onvrede over de steeds toenemende vrijzinnigheid en omdat de kerkenraad van de Nederlandse Hervormde Kerk niet inging op hun bezwaren, maakte zich op 10 juni 1887 opnieuw een groep van de kerk los. Zij noemden zich Dolerenden. Hun eerste kerkdienst was op zondag 26 juni 1887. De diensten werden gehouden in een gebouw aan de Kuiperstraat. Hoewel men zich niet aansloot bij de bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk, werd vanaf het begin wel contact gezocht. In de loop van de jaren werd het echter steeds duidelijker dat de kerk uit de Afscheiding en die uit de Doleantie een verschillende kijk hadden op de kerk en het geloofsleven. Toch werd op bestuurlijk niveau eindeloos door beide kerken overlegd.

2. Het ontstaan van de Gereformeerde Kerk

De bereidheid tot samengaan werd ondanks de verschillen van inzicht toch steeds duidelijker. In 1892 was het zover: de Christelijke Gereformeerde Kerk en de 'Nederduitsch Gereformeerde Kerk', zoals de Dolerenden zich waren gaan noemen, gingen samen verder als één kerk onder de naam 'Gereformeerde Kerk'. Deze eenwording in 1892 was alleen een formele zaak op landelijk niveau, want plaatselijk, ook in Vlaardingen, vond de samensmelting soms veel later plaats. Hoewel men in Vlaardingen officieel verder ging onder de naam Gereformeerde Kerk, was het toch nodig, zo lang er plaatselijk nog geen samensmelting was, om de onderscheiding A en B in te voeren. De kerk uit de Afscheiding (de Christelijke Gereformeerde Kerk) was de Gereformeerde Kerk A en de kerk uit de Doleantie (de Nederduitsch Gereformeerde Kerk) was de Gereformeerde Kerk B. Pas in 1920 kwam men tot plaatselijke eenwording.

Verscheidene leden van de voormalige Christelijke Gereformeerde Kerk in Vlaardingen hadden echter moeite met die eenwording. Drie gezinnen verlieten daarom de pas gevormde Gereformeerde Kerk en sloten zich aan bij de nog voortbestaande Christelijke Gereformeerde Kerk in Schiedam. Want door het opgaan van deze kerk in de Gereformeerde Kerk, bestond er in Vlaardingen geen Christelijke Gereformeerde Kerk meer. Die situ-

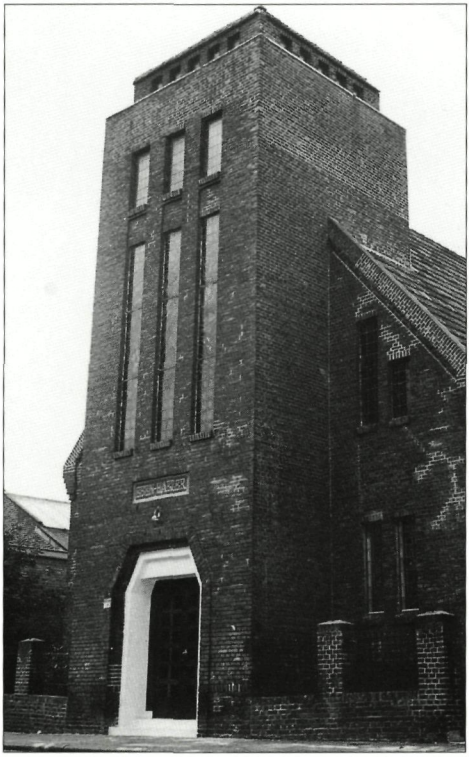

Het kerkgebouw Eben Haëzer ('Tot hiertoe heeft de Here ons geholpen') van de Christelijke Gereformeerde Kerk aan de Emmastraat, in gebruik genomen op 7 januari 1921. (Foto: Stadsarchief)

atie duurde tot 1908. Met nog enkele personen afkomstig uit de Gereformeerde Gemeente, besloten de drie gezinnen tot het (weer) oprichten van een Christelijke Gereformeerde Kerk in Vlaardingen. De tegenwoordige Christelijke Gereformeerde Kerk in Vlaardingen dateert daarom van 28 oktober 1908. Sinds 7 januari 1921 heeft deze gemeente een eigen kerkgebouw: 'Eben Haëzer' aan de Emmastraat.

Ondanks de vereniging van de kerken uit Afscheiding en Doleantie, bleven de verschilpunten nog jarenlang een rol spelen in het kerkelijk leven. Angstvallig werd er aan beide kanten op gelet of de vacante plaatsen in de kerkenraad in de juiste verhouding werden ingevuld. Ook bij het beroepen van een predikant speelde dat, zelfs nog tot in de jaren veertig, een grote rol.

Sedert het 'Samen-op-weg' proces met de Nederlandse Hervormde Kerk op gang is gekomen, zijn er dikwijls weer gemeenschappelijke diensten. Er zijn ook kerkgebouwen voor gemeenschappelijk gebruik. De van oorsprong gereformeerde kerkgebouwen zijn de Oosterkerk aan de Schiedamseweg en de Emmaüskerk aan de Van Linden van den Heuvellsingel.

3. Het ontstaan van de Gereformeerde Bond

Een belangrijk deel van de Gereformeerde Gezindte wordt gevormd door de 'Gereformeerde Bond', die is opgericht in 1906. Deze Bond vormt geen aparte kerk, maar is een stroming onder de vleugels van de Nederlandse Hervormde Kerk. Het aantal gemeenten dat door de Bond wordt samengebundeld is ongeveer eenzesde deel van het landelijk aantal predikantsplaatsen in de Nederlandse Hervormde Kerk. De concrete aanleiding tot de oprichting van de

Bond was de kwestie Dr. Bähler's, die Boeddha boven Christus stelde en toch door de synode in zijn ambt werd gehandhaafd.

De geloofsovertuiging van de Bonders is te vergelijken met die van de mensen uit de Afscheiding en de Doleantie, met dit verschil dat men zich - tot nu toe - onder geen voorwaarde wil afscheiden van de Nederlands Hervormde Kerk. "Integendeel", aldus prof. dr. S. van der Linde, "men wil in trouwe en principiële arbeid en in prediking, catechese en zielszorg, trachten de kerk uit haar verval op te heffen, zodat ze weer op de plaats komt, waartoe God haar bestemde."

Hun kerkelijk orgaan is 'De Waarheidsvriend'.

4. Het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente

Na het vertrek uit Vlaardingen van ds. Kleinendorst in 1879 kwam er in de Christelijke Gereformeerde Kerk een verdeeldheid aan het licht, die al jarenlang had gesluimerd. Een meerderheid van de kerkleden wilde graag meer 'bevindelijke' preken. In mystieke kringen wordt de bevinding uitgelegd als zou men uit eigen gevoel kennis en geloofservaring moeten opdoen. Verder moet men afwachten of men gaat aanvoelen of men uitverkoren [3] is. Zo lang men die ervaring niet heeft gekregen, mag men zich niet rekenen tot de kring van uitverkorenen.

In de nieuwe bijbelvertalingen komt het woord 'bevinding' niet meer voor, maar is vervangen door 'beproefdheid'. Men moet hieronder verstaan de innerlijke reacties die de Heilige Geest in een mens werkt door het geloof.

Bij het beroepen van een nieuwe predikant bleek dat 56% van de kerkleden zich uitsprak voor meer bevindelijke preken. De uitslag van de stemming was echter anders, want met meerderheid van stemmen werd ds. W. Sieders uit Enkhuizen gekozen. De tegenstanders hadden liever een meer bevindelijke dominee gewild en de twisten liepen hoog op. Toen ds. Sieders het beroep dat op hem gedaan was, aannam en naar Vlaardingen kwam, verliet een groep kerkleden de Christelijke Gereformeerde Kerk en ging apart vergaderen. Aanvankelijk noemde deze groep zich 'Vrije Gereformeerde Gemeente'. In 1920 zocht deze Vrije Gemeente aansluiting bij het dan reeds landelijk bekend zijnde kerkverband

van de Gereformeerde Gemeenten. Deze gemeenten hebben dezelfde opvatting over de bevinding als de Vrije Gemeente. Sindsdien zijn zij bekend onder de naam Gereformeerde Gemeente. Hun kerkgebouw, de 'Sionskerk', staat aan het Westnieuwland.

Het oude kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan het Westnieuwland, gebouwd in 1904 en hier gefotografeerd kort voor de sloop in maart 1975. (Foto: Stadsarchief)

De Vrijmaking

In de jaren dertig waren er in de verenigde Gereformeerde Kerk veel kwesties waarover werd geschreven en gedebatteerd. De voornaamste daarvan waren de opvattingen over de kerk, de doop en het Verbond [4]. Bij de eenwording in 1892 was afgesproken dat beide kerken hun leer vrij konden brengen. Maar wat veel Afgescheidenen destijds al hadden gevreesd, werd zo langzamerhand een feit. De grootste groep, de Dolerenden met de opvattingen van dr. A. Kuyper, ging overheersen en deed op de synode (1939-1942 en 1943) uitspraken waaraan elke ambtsdrager gebonden was. Het conflict splitste zich meer en meer toe en in 1944 werd prof. dr. K. Schilder geschorst en afgezet als hoogleraar van de Theologische Hogeschool in Kampen, en dat zonder medewerking van zijn kerkenraad, zoals de kerkorde voorschrijft. Dit alles speelde zich ook nog eens een keer af terwijl prof. Schilder onder-

gedoken was (1942-1944). Op 11 augustus 1944 trad hij voor het eerst weer in het openbaar op. Tijdens een vergadering in Den Haag las hij de 'Acte van Vrijmaking en Wederkeer' voor. Ieder die deze akte ondertekende maakte zich vrij van de binding aan de leeruitspraken en de schorsingen en afzettingen. Veel individuele gemeenteleden en plaatselijke kerken volgden zijn voorbeeld.

5. Het ontstaan van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt)

In Vlaardingen werd tijdens de Tweede Wereldoorlog eveneens die kerkstrijd gevoerd, met name over de punten die ook landelijk in het geding waren:
- de opgelegde binding aan onbijbelse leeruitspraken
- het schorsen en afzetten van trouwe ambtsdragers en dat zonder medewerking van de plaatselijke kerkenraad
- het maar steeds voortzetten van de zittende synode.

Deze drie punten gingen regelrecht in tegen de kerkorde die men met elkaar was overeengekomen. Op 4 december 1945 viel ook in Vlaardingen de beslissing. De vrijmakingsvergadering werd gehouden in zaal Rehoboth en er maakten zich 83 belijdende leden vrij met 81 doopleden. Een jaar later was de gemeente gegroeid tot in totaal 683 leden. Aanvankelijk voerde men de naam 'Gereformeerde Kerk (onderhoudende art. 31)'. Daarna 'Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt)'. Op 2 september 1954 werd het kerkgebouw aan de Groen van Prinstererstraat in gebruik genomen.

6. Het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerk

Bij een landelijk conflict in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) koos een deel van de gemeenteleden partij voor een geschorste predikant. Op 10 mei 1969 scheidde zich een groep af en nam de naam aan 'Vrijgemaakte Kerk buiten verband'. Later koos men voor de naam 'Nederlands Gereformeerde Kerk'. Deze gemeente heeft geen eigen kerkgebouw maar vindt onderdak in het kerkgebouw van de Remonstrantse Gemeente aan de Hoflaan.

Dit is - zeer beknopt - de geschiedenis over het onstaan van de Gereformeerde Gezindte in Vlaardingen. Nadere details kan de

geïnteresseerde lezer vinden in mijn boek 'Vlaardingen dertien eeuwen kerkgeschiedenis'.

Noten

1 Een classis is een kerkelijke vergadering van afgevaardigden van kerkenraden uit een bepaalde regio.

2 Een synode is een landelijke kerkelijke vergadering die de algemene zaken behartigt van in een bepaald kerkverband samenlevende kerken.

3 Uitverkorenen zijn die gelovigen die door God geselecteerd zijn om met hem in de hemel eeuwig te leven. Bevindelijken gaan er van uit dat als je niet zelf voelt dat je uitverkoren bent, je het ook niet bent en dus ook niet in de hemel komt. Deze opvatting heeft bij vele gelovigen die die bedoelde ervaring niet hebben gehad, tot grote geestelijke problemen geleid. (Red.)

4 Een verbond is een plechtige overeenkomst tussen twee of meer partijen. Hier wordt bedoeld het Verbond dat God heeft gesloten met de gelovigen en hun nakomelingen.

BLOEMDECOR

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken
- Verhuur van groendecoratie, o.a. palmen, ficussen, etc.

JAC. VERKUIL

Bloemsierkunst Jac. Verkuil
Markgraaflaan 135
3131 VL Vlaardingen

Tel: 010 - 434 37 04
Fax: 010 - 434 36 98

Weet u het nog ?

Wout den Breems

Een moeilijke opdracht de vorige keer. Begrijpelijk, personen op foto's uit het verleden zijn vaak lastig te traceren en mede omdat men het dan niet zeker weet zijn de reacties schaars. Maar goed, anders zouden personen met een verkeerde naam de geschiedenis in gaan. Toch kwamen er twee reacties. Eén op de foto van de Radion afdeling van de 'Sunlight' zeepfabrieken van de heer L. Hoogendijk, een vaste inzender op onze vraagstukken, en één op de foto van de 'Rabbi' van Jan van Hees.

De jongedame staande rechts, de enige met bril, is Hendrika Beekman-Boer en op de voorste rij, derde van links is Cor Erkelens-Kattestaart. Beide zijn overleden. Wellicht kan ik u een volgende keer nog de andere namen noemen.

Tijdens zijn onderzoek naar de Vlaardingse slagers voor het Historisch Jaarboek 1990 kwam Jan van Hees in aanraking met de voormalige slagersknecht van Bezemer aan de Kortedijk, de heer A.C. van Elsäcker (1909-1998). Deze wist veel te vertellen en op verzoek van Jan heeft Van Elsäcker vele Vlaardingse herinneringen op papier gezet. In deze stukken komt het verhaal voor over de Vlaardingse 'Rabbi', die hij zich uit zijn jeugd herinnerde. "De tweede populaire figuur waar ik enkele dingen over wil schrijven, is 'Rabbi', lang haar, bloots hoofd en een ruige breede peper en zout baard." (Wie de andere figuur is vernemen wij natuurlijk graag van Jan). "Hij noemde zich de echte Vlaardingse 'Rabbi'. Het was iemand, die wel een landloper was, maar aan z'n kleding was het niet te zien. Het was ook geen drinker, hoewel hij de cafe's niet oversloeg. Waar hij 's nachts verbleef, dat weet ik niet, het was geen clochard, zo na weet ik het

wel. Zo'n keer of vijf in een jaar was hij een paar weken in Vlaardingen, sprak nette taal, was vriendelijk, had heldere blauwe ogen en het was een humorist. Regelmatig speelde hij op een mondorgeltje, het was de moeite waard om naar te luisteren. Hij had een groot repertoire. Als hij klaar was vroeg hij heel bescheiden: "Was het goed? Ja mensen, ik ben muzikant en trek door het gehele land. Maar toch ben ik de echte Vlaardingse 'Rabbi'. Ik hou van Vlaardingen maar ik kan zo moeilijk, al maar door in een stad of dorp blijven." Men probeerde er wel eens achter te komen wat voor vak hij had uitgeoefend, of hij getrouwd geweest was. Was hij soms musicus geweest. Maar daar praatte hij zo mooi omheen. Je werd in dat opzicht geen cent wijzer van hem. Men kon wel horen dat hij goede omgangsvormen bezat, Maar dan toch zo zwerven, eenzaam en alleen." Tot zover een gedeelte uit verhaal van Van Elsäcker. Schreef Van Elsäcker dat hij er redelijk netjes uit zag, mijn vader, Joh. den Breems (1910), weet zich uit zijn kinderjaren te herinneren dat de 'Rabbi' bij mooi weer eens aan de Maassluissedijk ter hoogte van de Mozartlaan in zijn witte hemd zat en aan het vlooien vangen was. Zo heeft ieder wel aan iemand zijn herinneringen, maar de echte naam van de Vlaardingse 'Rabbi' is hiermee nog niet bekend. Het kwam wel vaker voor dat iemand een bijnaam had en men nooit achter de ware naam kwam.

De volgende opdracht is een foto van een straat met een forse kasteelpoort. Tijdens nationale feesten kwam men dergelijke bouwwerken wel meer tegen in de stad. Wie

weet welke straat dit is en wie kan over dit fenomeen van versieringen iets vertellen?

Mijn tweede vraag is naar aanleiding van het afgedrukte kaartje van slager J. Maarleveld. Veelal was de slager zo aardig om een biefstukje ter opsterking aan de kraamvrouw te schenken. Werd iets dergelijks ook door andere Vlaardingse winkeliers gedaan? En wie heeft misschien een foto van de winkel van Maarleveld in bezit.

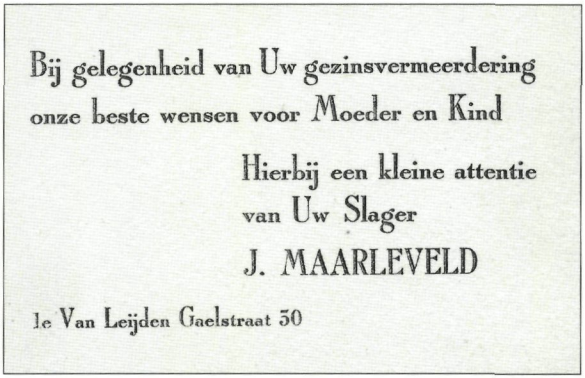
Bij gelegenheid van Uw gezinsvermeerdering
onze beste wensen voor Moeder en Kind
Hierbij een kleine attentie
van Uw Slager
J. MAARLEVELD
1e Van Leijden Gaelstraat 50

Uw schriftelijke reacties graag naar: W.C. den Breems, Arnold Hoogvlietstraat 69, 3134 CB Vlaardingen.

AART PONTIER B.V.

boek- en kantoorboekhandel

- Een winkel vol leesplezier voor jong en oud
- Ruime sortering boeken
- Specialisatie in tijdschriften
- Grote collectie handenarbeidartikelen
- Kunstschilders benodigdheden
- Schoolartikelen
- Luxe vulpennen van PARKER
- Telefax-service
- CD-Rom en andere Multi-media-artikelen
- Inbindservice
- En nog veel meer...

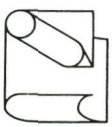

De Loper 11-13
3136 CM Vlaardingen
Postbus 6110
3130 DC Vlaardingen
Tel. 010 - 474 32 15
Fax 010 - 474 10 77

LIEVREDOOR

Antiquariaat en Boekhandel

In- en verkoop van oude, curieuse, verzamelwaardige en antiquarische boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7152
Telefax (010) 435 1122

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur

VSB Bank. Lokaal betrokken.

U kent VSB Bank als een bank met een sterke betrokkenheid. En als een bank die weet in te spelen op de actualiteit van de lokale markt. Moderne service, diensten en producten, afgestemd op uw persoonlijke wensen, staan ons daarvoor ter beschikking.

U vindt onze kantoren aan het Veerplein 1, Van Hogendorplaan 45, De Loper 24 en Van Baerlestraat 1.

VSB•BANK
VSB. Daar kom je verder mee.

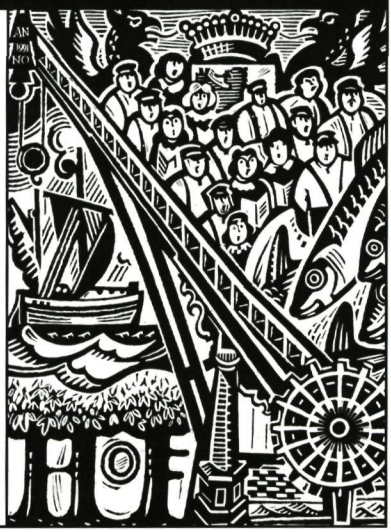

VSB Bank is part of the Fortis group

Open Monumentendag

Zaterdag 11 september is het weer Open Monumentendag in Vlaardingen, met als thema 'Historisch Groen'.

Dit jaar is het middelpunt van alle activiteiten gelegen aan de Hofsingel 80, bij de grote kas van het Natuureducatie Centrum Vlaardingen. Daar zal een informatie-marktje worden opgezet, waar alle informatie rondom het thema verkrijgbaar is. Er start een wandeling o.l.v. de gidsen van het ServiceTeam VVV Vlaardingen, die behalve de meest interessante historische stukjes Hof, ook enkele bezoekwaardige punten in Vlaardinger-Ambacht aandoet. Onder meer de begraafplaats Emous, waar op 'historisch groen'-gebied enorm veel te bekijken is. Met andere woorden: trek uw wandelschoenen aan en zorg dat u die dag tussen 11 en 16 uur het informatiecentrum bezoekt en dan nog één tot twee uurtjes aan de wandel kunt.

Een andere activiteit die dag is een fietstocht langs een aantal door geheel Vlaardingen verspreid liggende groen-monumenten. We noemen b.v. de Eendenkooi, waar u (gratis) een rondleiding kunt krijgen, maar ook een aantal andere (vaak voor de hand liggende, maar slechts zelden bezochte) plekjes. Ook daar zullen op een aantal plaatsen mensen aanwezig zijn, o.a. met foto's 'zoals het vroeger was', en u nadere toelichting kunnen geven. En komt u langs het Redershuis aan de Haven, vergeet dan niet daar de idyllische gelegen binnenplaats te bezoeken, waar op deze dag enkele malen Vlaardingse sagen en legenden verteld worden. De route is weergegeven in een speciale routebeschrijving, die u langs alle plekjes brengt. De route kan natuurlijk ook gedeeltelijk gevolgd worden: van uw huis naar het Hof bijvoorbeeld (en wellicht een ander stuk als u teruggaat). Maar hij is ook zodanig beschreven, dat u de rest ook op een andere dag nog eens kunt volgen, al zijn er dan onderweg natuurlijk geen kijk- en uitleg-posten meer.

Kortom: bestudeer de plattegrond dezer dagen eens uitvoerig, en kom zaterdag 11 september vooral naar het Natuureducatie Centrum. U bent van harte welkom en deelname aan de activiteiten is -zoals altijd- geheel gratis.

Historie op de radio

Met ingang van het nieuwe radio-seizoen zal er vanaf 1 september wekelijks een uitzending worden verzorgd bij Omroep Vlaardingen waarin de historie van Vlaardingen op de voorgrond staat.

Nieuwtjes, verslagen, aardige rubrieken en ook interviews zullen dan wekelijks te beluisteren zijn, hier en daar misschien een beetje in de sfeer van de vroegere veel beluisterde uitzendingen van 'Wat heet Oud'. Wel wordt de formule van de uitzending een heel andere en zullen er wekelijks een aantal mensen uit 'historisch' Vlaardingen meewerken. Het programma zal elke dinsdagavond tussen zes en zeven uur uitgezonden worden. Bovendien wordt het op dezelfde avond herhaald tussen 10 tot 11 uur, en nog eens extra op de woensdagochtend van 11 tot 12 uur (misschien met van 10 tot 11 ook nog een herhaling van het programma van de week ervoor).

Vele organisaties, verenigingen en individuele historisch geïnteresseerden hebben een uitnodiging ontvangen om medewerking aan dit programma te verlenen: het ServiceTeam VVV Vlaardingen, de Open Monumentendag-organisatie, de Archeologische Werkgemeenschap Helinium, het VLAK (Vlaardings Archeologisch Kantoor) en de Gemeentelijk archeoloog, het Stadsarchief, de Vlaardingse musea (Streekmuseum Jan Anderson, Archeologisch en Bouwhistorisch museum Hoogstad, Muziekmuseum Ton Stolk en het Visserijmuseum), de Vriendenkringen van de musea, de cultuur-historische mensen van de gemeente Vlaardingen en uiteraard hierbij ook de leden van de Historische Vereniging Vlaardingen. Kortom: het programma moet een weerslag zijn van alles en iedereen die zich met de Vlaardingse historie bezighoudt, voor iedereen die zich daarvoor interesseert. Ook de lezingen en andere activiteiten van onze Historische Vereniging zullen aan bod komen!

Voor nadere informatie en aanmeldingen kunt u zich wenden tot Arie Ouwendijk, telefoon 435 3322 (kantoor) of 434 2474 (thuis).

Oproepen

1. Het bestuur van de HVV is op zoek naar enkele leden, die zich (bijna) echte Oud-Vlaardingen-kenners durven noemen. Zij worden uitgenodigd zich te melden bij voorzitter Wout den Breems (tel. 434 6864) om te helpen bij het bemannen van de HVV-kraam, die wordt opgesteld
-op zaterdag 4 september tijdens de 'Stadshart-dag' en 'Kapellen-festival' in het Winkelhart Vlaardingen;
-op zaterdag 11 september (Open Monumentendag) op de informatie-markt 'Historisch Groen' bij het pannenkoekenhuis 't Hof aan de Hofsingel, en
-op zaterdag 18 september op de Boeken- en Curiosamarkt aan de winkelboulevard Van Hogendorplaan.

2. De lezingencommissie is op zoek naar een origineel van de bedrijfsfilm die Jan Schaper maakte voor Havenbedrijf Vlaardingen-Oost. Er zijn wel kopieën op video bekend, maar voor de historische lezingenavond op 26 oktober bij HVO zoeken we de celluloidversie van de (16 mm-)film, omdat die beter te vertonen is op een groot scherm dan een video-band op een paar televisie-schermpjes (het is voor de vereniging te kostbaar om voor een avond een video-projector te huren). Zoekt u allemaal even mee? Gevonden: dan even een berichtje aan Arie Ouwendijk, kantoor 435 3322, of thuis 434 2474.

3. De redactiecommissie van het radioprogramma 'Historisch Vlaardingen' op onze lokale Omroep Vlaardingen is op zoek naar (wat oudere) mensen die over hun belevenissen in het Vlaardingen-van-toen willen vertellen, zowel over de stad als over bijvoorbeeld de visserij en andere oude beroepen. Het verhaal (zoiets als destijds wel in het radioprogramma 'Wat heet oud' werd verteld) kan zowel in de studio als bij u thuis worden opgenomen. Ook historische 'nieuwtjes' kunt u kwijt bij dit programma. Uw opgave wordt graag ingewacht door Arie Ouwendijk, kantoor 435 3322, of thuis 434 2474, die dan zorgt dat de contacten gelegd worden! U kunt Omroep Vlaardingen vinden helemaal rechts op de radio-schaal, op 107.8 MHz in 'de ether' (in de auto of op de kabelloze radio), of op 105.9 MHz op de Vlaardingse kabel.

4. Ten slotte, maar niet als minste: de redactie van Tijd-Schrift kan best wel weer wat artikelen gebruiken om de inmiddels aardig geslonken voorraad aan te vullen!

Boekbespreking

De zerken in de Nederlandse Hervormde Grote Kerk te Vlaardingen, door P.G. Heinsbroek en M.A. Struijs. De uitgave verschijnt als een serie van vijf delen. Tot nu toe zijn uitgegeven deel I en (gecombineerd in een band) deel II en III. Per band zijn de kosten *f* 25,-. De publikaties zijn verkrijgbaar bij de eerste auteur, J. Westerweelstraat 49, tel. 434 98 08, en bij het Stadsarchief, Plein Emaus 5.

Als bioloog heb ik geleerd planten en dieren te tekenen. Een van de zaken die men destijds in de opleiding belangrijk vond, was het zo nauwkeurig mogelijk kunnen weergeven van de natuur. Herkenbare tekeningen moesten dat worden. Ik herinner mij, dat ik een week lang elke middag gebogen heb gezeten over een naar formaline stinkende haai, om elk stadium van de ontleding die we moesten uitvoeren nauwgezet aan het tekenpapier toe te vertrouwen. Je hield vriend en vijand op afstand, met die vis- en formalinelucht om je heen. Maar je leerde wel goed kijken naar wat je moest tekenen. Dat heeft Piet Heinsbroek, collega bioloog, kennelijk ook geleerd en dat kwam hem bij dit project goed van pas. Heel nauwkeurig en precies heeft hij elke grafzerk in de Grote Kerk millimeter voor millimeter nagetekend. En daarbij niet alleen aangegeven welke teksten en afbeeldingen er op staan, maar ook elke oneffenheid en beschadiging in kaart gebracht. Gelukkig voor hem waren er geen overledenen meer onder de grafstenen aanwezig, ander had hij zich, net als bij die haai destijds, ook nog eens tegen de stank moeten wapenen. Het resultaat van zijn niet geringe inspanningen is een serie zeer gedetailleerde tekeningen. Matthijs Struijs heeft daarnaast uitvoerig speurwerk in het Stadsarchief verricht om van de op de grafstenen vermelde stadgenoten zoveel mogelijk te weten te komen. Soms was dat veel, soms maar weinig of niets. De gegevens die dit alles heeft opgeleverd, resulteren in een boeiend overzicht van een bonte verzameling 15e tot 19e eeuwse Vlaardingers. Zij behoorden doorgaans tot de gegoede burgerij, want begraven in de kerk was een relatief dure aangelegenheid. Vanaf 1825 is het overigens wettelijk niet meer toegestaan en mochten de overledenen in Vlaardingen alleen nog op het in 1823 aangekochte terrein van begraafplaats Emaus ter aarde worden besteld. Zie hiervoor ook de aankondiging van het boek 'Begraven in Rotterdam en omstreken' op pag. 37.

De Grafzerkboeken van Heinsbroek en Struijs zijn beslist het aanschaffen waard. En het loont de moeite om met de boeken erbij een 'veldexcursie' naar de Grote Kerk te maken om de stenen in het echt te zien.

(Eric van Rongen)

Ledenactiviteiten 1999/2000

Na de zomerstop gaan we met frisse moed weer het nieuwe lezingenseizoen in. Leest u maar:

Dinsdag 21 september: de Goudse Glazen (glas-in-lood)
Eén van de onderwerpen van Open Monumentendag 1998 waren de bij de laatste restauratie verwijderde glas-in-lood-ramen van de Grote Kerk op de Markt. Sedertdien staan ze onder niet al te geweldige omstandigheden opgeslagen onder het koor van de kerk. Inmiddels is een speciale studie opgezet om te proberen toch weer iets met het glas uit de kelder te gaan doen. Om die reden, en omdat er al enige malen vraag naar was, hebben wij in ons najaarsprogramma het thema 'glas-in-lood' opgenomen. Dat was ook al eens eerder het geval (zo'n 15 jaar geleden), maar we willen het nu herhalen, omdat het zo de moeite waard is.

Op deze lezingenavond (waarvoor we tegen acht uur verzamelen in De Lijndraajer, Baanstraat 4) komt de koster van de Goudse Sint Janskerk, de heer Marius Tompot, naar Vlaardingen. Hij brengt dan een fraaie serie dia's mee, die hij in overvloeiprojectie en met een geluidsband vertoont. Deze avond krijgt een vervolg op

Zaterdag 25 september: korte excursie naar Gouda
Op deze zaterdag worden we om tien uur op de koffie (uiteraard met Goudse stroopwafels) verwacht in de Sint Janskerk in Gouda. Iedereen gaat in principe op eigen gelegenheid. Voor wie samen wil reizen wordt om half tien met de auto's vanaf het Holy-ziekenhuis vertrokken (deelnemers krijgen daarvoor een aparte routebeschrijving). De auto's parkeren we bij het NS-station Gouda, net buiten het centrum, en vandaar wandelen we omstreeks 09.50 uur naar de Sint Jan.

Na het bezoek aan de Sint Jan (waar de heer Tompot de rondleiding verzorgt) maken we een -niet verplichte- stadswandeling door het centrum van Gouda, waarna u vanaf circa 13.00 uur vrij bent om uw eigen programma te ondernemen.

De kosten voor deze excursie bedragen (incl. koffie/stroopwafel, rondleiding door de kerk en stadswandeling) slechts *f* 10,- per persoon (idem voor partners, *f* 2,50 extra voor niet-leden). Daarbij komt nog uw vervoer. Meerijders met de auto rekenen per persoon een dubbeltje per kilometer af met hun chauffeur (*f* 3,00 enkele reis). Graag —net als de chauffeurs— bij opgave voor deze trip doorgeven of u meteen om circa 13.00 uur, ofwel om circa 17.00 uur weer uit Gouda naar huis wilt vertrekken. U kunt zich nog opgeven via tel. 435 3322 (kantoortijd) of anders op 434 2474, of uiterlijk tijdens de lezingenavond.

Dinsdag 26 oktober: de Vulkaanhaven en HVO
Deze avond gaan we weer op bedrijfsbezoek. We zijn te gast in het bedrijfsrestaurant van

Vlaardingen Oost Scheepsreparatiebedrijf aan de Schiedamsedijk 2 te Vlaardingen (de bus stopt voor het NS-station - door de hal en aan de andere kant weer naar buiten). De avond bestaat uit twee delen. Voor de pauze vertelt de heer Keizerwaard over zijn werkzame leven in de Vulkaanhaven, laatstelijk in dienst van Frans Swarttouw Stuwadoors. Na de pauze vertelt de heer J.A. Ransdorp, onze gastheer en huidig directeur van de HVO-organisatie, over de HVO-geschiedenis. De avond wordt dan (hopelijk) afgesloten met de vertoning van de oude bedrijfsfilm, ooit gemaakt door de bekende cineast Jan Schaper. Zie hierover de oproep op pagina 33.

De avond begint om acht uur en de zaal is open vanaf omstreeks tien voor acht.

Dinsdag 23 november: de Oostwijk en de VOP in oude foto's

Met de Collectie Kalkman kwam onze vereniging in het bezit van een serie foto's die werden genomen in een periode, de vijftiger/zestiger jaren, waarin Vlaardingen vele veranderingen onderging. Daardoor zijn vele opnamen nog goed te traceren en dan is het juist zo aardig om oud en nieuw naast elkaar te kunnen bekijken. Voor deze avond hebben onze bestuursleden Wout den Breems en Eric van Rongen het nodige voorwerk gedaan.

We trekken daarmee tevens de wijk in en houden deze voordracht in de voor velen nog onbekende Grote Zaal (1e verdieping) van wijkcentrum De Pijpelaar aan de Willem Pijperstraat (verlengde van de Diepenbrockstraat, parallel aan de PKD-straat). Uw auto kunt u het beste parkeren aan de Mozartlaan. De beste bushalte is misschien de Van Beethovensingel (nabij Eigenraam Peugeot), vanwaar u naar het Mendelssohnplein wandelt, dit linksom oversteekt de Vettenoordstraat in, en dan na de Valeriusstraat de tweede straat links (= Willem Pijperstraat) inwandelt. Als alternatief kunt u aan de kop van de Diepenbrockstraat uitstappen (nabij Station Centrum) en deze uitwandelen. Maar het handigste, zeker als u wat minder goed ter been bent, is een ander HVV-lid opbellen en even vragen om een lift.

De avond begint om acht uur en de zaal gaat om kwart voor acht open.

Dinsdag 25 januari 2000: Vlaardingen - Groeistad (1945 - 1950)

Tijdens het voorbereiden van een tentoonstelling over dit onderwerp in zijn Streekmuseum stuitte Jan Anderson over zoveel interessant materiaal, dat hij prompt aanbood daarover een lezing te verzorgen. De plaats van de bijeenkomt is nog niet bekend (waarschijnlijk in één van de bejaardencentra in de Holy-wijk), maar dat vindt u in het volgende Tijd-Schrift.

Tot zover de informatie over de komende bijeenkomsten. Graag tot ziens!

Namens de lezingen-/excursiecommissie,
Arie Ouwendijk

Aan het Emaus achter de molen

Het gebeurt niet elke dag dat de geschiedenis van een stad wordt benaderd vanuit de begraafplaatsen. Dat deze invalshoek tot verrassende ontdekkingen en wonderlijke verhalen leidt, blijkt uit het zojuist verschenen boek 'Begraven in Rotterdam en omstreken'.

Tijdens hun ontdekkingstocht langs funerair Rijnmond stuitten de auteurs op de begraafplaats aan het Emaus in Vlaardingen. Deze ligt achter de molen Aeolus, die genoemd is naar de god van de wind. De vele fraaie monumenten, de rijkdom aan symboliek, het Geuzengraf en de parkachtige sfeer maken het uit 1829 daterende Emaus tot één der mooiste dodenakkers in de regio Rijnmond.

Sinds 1984 worden alleen de eigen graven nog voor bijzettingen gebruikt. Het oudste deel van de begraafplaats wordt geconserveerd, terwijl andere oude graven langzamerhand worden geruimd, de liggende stenen verwijderd en de vrijgekomen plekken ingezaaid met gras. Zo zal deze oude begraafplaats zijn oorspronkelijke bestemming niet helemaal verliezen, en er een andere bij krijgen: als openbaar park.

Bekende Vlaardingers

In het oude deel bevinden zich de grafmonumenten van heel wat Vlaardingers die hun stempel op de stad hebben gedrukt. Onder hen de stichter van de begraafplaats, burgemeester H.L. van Linden van de Heuvell. Ook de burgemeesters Falck en Pruis zijn hier begraven, evenals tal van Vlaardingse reders, Wagenaar Hummelinck van de melkfabriek Hollandia, de vatenfabrikant De Neef en de arts Cornelis Moerman. In het Geuzengraf zijn op 3 mei 1946 de zes Vlaardingers herbegraven die op 13 maart 1941 met twaalf anderen op de Waalsburgervlakte door de Duitsers werden gefusilleerd. Samen met de oude katholieke begraafplaats Sint Barbara uit 1820 vormt Emaus een groene oase vol tastbare herinneringen aan het verleden. Vlaardingen is er met recht zuinig op.

Het bovenstaande is een kleine greep uit de enorme hoeveelheid wetenswaardigheden, anecdotes en achtergronden die in 'Begraven in Rotterdam en omstreken' te vinden is. Dankzij de 140 oude en nieuwe foto's is het behalve een interessant leesboek ook een verrukkelijk kijkboek. De uitgave is verkrijgbaar door *f* 35,- (inclusief verzendkosten) over te maken op giro 33.55.36 van De Terebinth te Rotterdam o.v.v. 'Boek R'dam'.

Rita N. Hulsman en Jannes H. Mulder: Begraven in Rotterdam en omstreken. Uitgave: Vereniging De Terebinth, Rotterdam. Opgenomen als nummer 126 in de reeks van de Stichting Historische Publicaties Roterodamum. ISBN 90 74455 02 6

SIGILLVM·OPIDI·DE·VLARDIRHE